

Warszawa, 5 września 2024 r.

Prof. dr hab. inż. Waldemar KITLER
Akademia Sztuki Wojennej
Warszawa

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr Aliny Wołoch pt.

„instytucja sygnalisty w zapewnieniu bezpieczeństwa obiektów podlegających obowiązkowej ochronie [REDACTED]”

napisanej pod kierunkiem naukowym prof. dr. hab. Roberta Sochy

oraz promotora pomocniczego dr. Roberta Gwardyńskiego,

w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora w dziedzinie nauki społeczne, w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie

Forma rozprawy: praca pisemna

Podstawa opracowania recenzji: umowa o dzieło nr 3531/2023/24 z dnia 29.07.2024 r.

1. Stwierdzenie spełniania albo braku spełniania przesłanki, o której mowa w art. 187 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz.U. 2021, poz. 478) (dalej: Ustawa) dotyczącej prezentowania ogólnej wiedzy teoretycznej oraz umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej:

1.1. Stwierdzenie posiadania ogólnej wiedzy teoretycznej Kandydatki w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie. Ocena wiedzy teoretycznej kandydatki na podstawie treści pracy

Doktorantka posiadała dostateczny zakres wiedzy ogólnej w zakresie dyscypliny nauki o bezpieczeństwie, by przystąpić do badań szczegółowych, szczególnie w zakresie problematyki ochrony obiektów podlegających obowiązkowej ochronie. Stwierdzam jednak, iż główna kategoria, jaką jest „bezpieczeństwo” sprawiło mgr Alinie Wołoch spore kłopoty, a powołując się na różne, często niespójne poglądy nie skryształizowała własnego stanowiska w tej sprawie. Dotyczy to również przedmiotu badań w naukach o bezpieczeństwie, raz twierdząc, że „mieści się w praktyce życia społecznego” potem zaś, że „nie istnieje (ten przedmiot – W.K.) w naturze” (s. 22), by za chwilę uznać, że „Obejmuje on swoim zakresem zbiory społeczne, instytucje oraz procesy i zjawiska” (s. 23). To samo dotyczy zbyt dowolnego, wręcz niefrasobliwego posługiwania się (często zamiennie) wyrażeniami typu: „obiekty kluczowe dla bezpieczeństwa państwa”, „obiekty kluczowe dla państwa”, „obiekty podlegające obowiązkowej ochronie”, „obiekty zaliczane do infrastruktury krytycznej” (s. 12), „obiekt o istotnym znaczeniu dla gospodarki państwa” (s. 22), „infrastruktura >>wrażliwa<<” (s. 29), „obiekt szczególnie ważny dla bezpieczeństwa państwa, w tym obronności”, „obiekt

szczególnie ważny dla bezpieczeństwa i obronności państwa” (s. 33), „obiekty szczególnie istotne dla bezpieczeństwa i obronności państwa”, „infrastruktura krytyczna, chroniona obowiązkowo oraz ta podlegająca obowiązkowej ochronie” oraz „obiekty, które nie stanowią infrastruktury krytycznej, lecz zostały zakwalifikowane jako kluczowe dla bezpieczeństwa” oraz (s. 41). Z takim podejściem w rozważaniach naukowych nie można się zgodzić, tym bardziej że Doktorantka często powołuje się na ustalenia zawarte w przepisach obowiązującego w Polsce prawa, które w tym zakresie ustalają kategorie poszczególnych obiektów chronionych. Nie dostrzega też faktu, iż w Polsce obiekty są obowiązkowo chronione nie tylko z tytułu dwóch ustaw i jednego rozporządzenia (tabela 1, s. 40-41), a pod rządami ponad 30 aktów rangi ustawowej. O tym traktują nieliczne, ale powszechnie i łatwo dostępne publikacje.

Trudno jest ocenić ogólną wiedzę teoretyczną kandydatki w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie, bowiem możliwe jest to wyłącznie na podstawie treści rozdziału pierwszego, pt. „Metodologiczne podstawy badań”. Z tego też względu i na to, o czym pisałem wyżej, oceniam ją jako dostateczną. Jeśli zaś chodzi o wiedzę dotyczącą obowiązkowej ochrony obiektów i instytucji sygnalisty, to tu możliwości oceny są o wiele większe. Zdecydowanie najwyżej należy ocenić wiedzę dotyczącą tego ostatniego zagadnienia, tj. instytucji sygnalisty. Słabiej zaś wypadają ustalenia rozdziału drugiego dotyczące obiektów podlegających obowiązkowej ochronie. Mimo iż Doktorantka przedstawia rozległą problematykę obowiązkowej ochrony obiektów, opis wyników jej badań jest w pewnym sensie niestaranny i chaotyczny. Świadczy o tym wyżej podniesiony fakt nieuporządkowanego nazewnictwa, a także treść zag. 2.1, w który Doktorantka odnosi się do różnych wątków, nie dając wystarczającego wyjaśnienia w tym zakresie.

1.2. Stwierdzenie posiadania umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej

Oceniam, że Doktorantka posiada umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Umiejętność tę potwierdzają poniżej ocenione kompetencje.

- *Stwierdzenie posiadania umiejętności prawidłowego dostrzegania i identyfikowania problemu naukowego i uzasadnienia jego istnienia*

Wysoko oceniam umiejętność prawidłowego dostrzegania i identyfikowania problemu naukowego i uzasadnienia jego istnienia przez mgr Alinę Wołoch. Świadczy o tym charakterystyka sytuacji problemowej przedstawiona w podrozdziale 1.1. oraz wskazanie luk w wiedzy naukowej i praktycznej dotyczącej instytucji sygnalisty i kierunków doskonalenia istniejących rozwiązań prawnych i organizacyjnych

- *Stwierdzenie posiadania umiejętności prawidłowego sformułowania elementów koncepcji badań prowadzących do rozwiązania zidentyfikowanego problemu naukowego*

Doktorantka posiada umiejętność prawidłowego sformułowania elementów koncepcji badań prowadzących do rozwiązania zidentyfikowanego problemu naukowego, o czym świadczy poprawne sformułowanie głównego problemu badawczego, jego konkretyzacja w problemach szczegółowych i przyjęte hipotezy robocze. Pewne zastrzeżenia miałbym jedynie do braku należytej spójności między pierwszym problemem szczegółowym a odpowiadającą mu pierwszą hipotezą szczegółową. Pytanie dotyczyło bowiem tego „Jakie aspekty determinują umiejscowienie [REDAKTOWANO] wśród obiektów podlegających obowiązkowej (brakujące słowo: ochronie – W.K.) oraz wśród podmiotów o istotnym znaczeniu dla gospodarki państwa”, zaś w hipotezie szczegółowej Doktorantka stwierdza jedynie, że obowiązujące regulacje prawne kwalifikują [REDAKTOWANO] obiekt podlegający obowiązkowej ochronie oraz jako podmiot o istotnym znaczeniu dla gospodarki państwa. Trudno przyznać walor hipotezy stwierdzeniu faktu oczywistego.

- *Stwierdzenie posiadania znajomości metod badawczych i umiejętności prawidłowego ich doboru i zastosowania*

Oceniam, iż Doktorantka w dobrym stopniu posiadała wiedzę o metodach badawczych, o czym świadczy treść rozdziału pt. „Metodologiczne podstawy badań” (s. 24-28) oraz wnikliwa ocena przedmiotu badań. Pani mgr Alina Wołoch poprawnie dobrała metody, techniki i narzędzia badawcze stosowane w naukach o bezpieczeństwie, co zaowocowało w znaczącej części rozwiązaniem stawianych pytań badawczych, weryfikacją przyjętych hipotez. W rezultacie osiągnięto cele badań (poznawcze i użyteczne). Podkreślę jednak, że Doktorantka w pierwszej kolejności prezentuje cele badań, a potem problemy badawcze, co mojej ocenie nie jest właściwe. Z sytuacji problemowej powinny wynikać najpierw problem poznawczy, a więc uświadomiony stan niewiedzy badacza o stanie rzeczy i braku wyjaśnienia na czym ów stan rzeczy polega, w poszczególnych jego fragmentach i w całości. To dopiero powinno stanowić podstawę ustalenia wyniku, czyli celu badań prowadzących do rozwiązania nurtujących badacza dylematów. Są jednak inne poglądy w tej materii i z nimi Doktorantka zapewne się identyfikuje.

- *Stwierdzenie posiadania umiejętności dokonania krytycznej oceny uzyskanych wyników badań*

Stwierdzam, iż na ogół Doktorantka przestrzegała wymóg staranności w ocenie materiału badawczego i krytycznej ocenie uzyskanych wyników badań. Podkreślę jednak, że nie dostrzegła rozbieżności między pierwszym problemem szczegółowym a odpowiadającą mu hipotezą badawczą. Problem ten dotyczył, jak to określiła Doktorantka, aspektów determinujących umiejscowienie [REDAKTOWANO] [REDAKTOWANO] wśród podmiotów o istotnym znaczeniu dla gospodarki państwa. Niestety poświęcona temu treść podrozdziału 2.3. nie daje wystarczającej odpowiedzi na to pytanie. Tu należałoby wskazać na to, jakie znaczenie dla gospodarki ma badane przedsiębiorstwo, a nie

stwierdzać, że zostało zaliczone do określonej kategorii obiektów. Zaliczenie to jest skutkiem znaczenia, a nie dowodem na jego występowanie. Wnioski do przywołanego podrozdziału są dość oczywiste, zaś podział obiektów wymagających obowiązkowej ochrony, dokonany przez Doktorantkę, jest - niestety - gorszy (s. 70), bowiem zawęży i wypacza już to, co uczynił ustawodawca w ustawie o ochronie osób i mienia, w przepisie art. 5 ust. 2. W podziale autorskim jedną z grup obiektów wymagających ochrony są „obiekty ważne dla bezpieczeństwa publicznego (s. 70), nie rozumiem zatem dlaczego we wnioskach tak wiele uwagi poświęcono bezpieczeństwu powszechnemu, a nie publicznemu. W zakończeniu rozprawy, Doktorantka wprowadza dość niefrasobliwie jeszcze jedną kategorię, a jest nią „ochrona obiektów istotnych dla funkcjonowania państwa” (s. 204). Podstawy jej wyodrębnienia nie dostrzegam.

- *Stwierdzenie posiadania umiejętności poprawnego sformułowania sprawozdania z wyników badań w zakresie formy i treści*

Poza już nielicznymi usterkami, o których była mowa wyżej, oceniam, że dr Alina Wołoch posiada umiejętność poprawnego sformułowania wniosków z badań w zakresie formy i treści. Całość sprawozdania z badań jest zwarta i spójna tematycznie, a jego układ jest przejrzysty i logiczny. Pewnym uchybieniem jest dość oczywisty charakter wniosków formułowanych do każdego z rozdziałów, a także zakończenia, w którym brakuje m.in. odniesień do dorobku innych autorów, krytyki uzyskanych wyników. Osobnej uwagi wymaga nadmierne i nieuzasadnione przekonanie Doktorantki o wielowymiarowości treści przyjętego problemu badawczego – radziłbym zachowanie w tej mierze większej skromności.

- *Ocena stopnia oryginalności uzyskanych wyników*

Wysoko oceniam stopień oryginalności uzyskanych wyników badań. Problematyka roli sygnalisty w zapewnieniu bezpieczeństwa obiektów podlegających obowiązkowej ochronie [REDACTED] [REDACTED] nie znalazła dotąd, wedle mojej wiedzy, wystarczającego wysiłku badawczego. Jego oryginalności przejawia się w systemowym ujęciu przedmiotowej problematyki i poza wyżej omówionymi uchybieniami zasługuje na wysoką ocenę.

- *Ocena wartości naukowej i praktycznej uzyskanych wyników*

Zarówno pod względem poznawczym, jak i utylitarnym, pozytywnie oceniam wartość uzyskanych wyników badań. Autorka omawia stan rozwiązań prawnych w przedmiotowym zakresie, charakteryzuje sposób działania instytucji sygnalisty w ochraniającym obiekcie, w tym jej wpływ na poziom bezpieczeństwa konkretnego przedsiębiorcy, a co ważne, określa również możliwe/konieczne zmiany prawne i organizacyjne w funkcjonowaniu i wykorzystaniu instytucji sygnalisty.

Z przeprowadzonej analizy wynika, że recenzowana rozprawa doktorska spełnia wymagania przesłanki, o której mowa w art. 187 ust. 2 Ustawy, dotyczącej prezentowania ogólnej wiedzy teoretycznej oraz umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

2. Stwierdzenie spełniania albo braku spełniania przesłanki, o której mowa w art. 187 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, dotyczącej przedmiotu rozprawy, którym jest oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej albo oryginalne dokonanie artystyczne:

2.1. Stwierdzenie spełniania wymogu oryginalnego rozwiązania problemu naukowego

Stwierdzam, iż Doktorantka podjęła się rozwiązania oryginalnego problemu naukowego, niespotykanego dotąd w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie. Główny problem badawczy przyjął postać pytania: *W jakich obszarach konieczne jest doskonalenie działania instytucji sygnalisty na rzecz zwiększenia bezpieczeństwa obiektów podlegających obowiązkowej ochronie?* Całościowe i komplementarne ujęcie problematyki obiektów podlegających obowiązkowej ochronie, w połączeniu z jej uszczegółowieniem w zakresie obowiązkowej ochrony obiektów ██████████ ██████████ pozwoliło Doktorantce na skonkretyzowanie instytucji sygnalisty w obszarze właściwości tego przedsiębiorcy, ważnego dla obronności, interesu gospodarczego państwa, bezpieczeństwa publicznego i innych ważnych interesów państwa. Oryginalność rozwiązania problemu naukowego polega również na tym, że wyniki badań obejmują zagadnienia prawne, administracyjne i organizacyjne w zakresie funkcjonowania instytucji sygnalisty na terenie przedsiębiorcy, wraz z istniejącymi uwarunkowaniami w tym zakresie.

2.2. Stwierdzenie spełniania wymogu rozwiązania w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej

Doktorantka kompleksowo zilustrowała zagadnienia funkcjonowania instytucji sygnalisty, przez co przyczyniła się do wzrostu wiedzy naukowej i praktycznej w przedmiotowym zakresie. Określając wpływ instytucji sygnalisty na poziom bezpieczeństwa ██████████ oraz przedstawiając propozycje dotyczące zmian prawnych i organizacyjnych w zakresie funkcjonowania i wykorzystania tej instytucji, Doktorantka przyczyniła się do zapewnienia możliwości wykorzystania wyników jej własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej. Przejawiać się to może wzrostem poziomu bezpieczeństwa ekonomicznego, publicznego, a także militarnego państwa.

W rezultacie stwierdzam, że recenzowana rozprawa doktorska spełnia wymagania przesłanki, o której mowa w art. 187 ust. 2 Ustawy, dotyczącej przedmiotu rozprawy.

3. Wątpliwości, które należy rozstrzygnąć w czasie obrony rozprawy doktorskiej

Pytania na obronę:

1. Już we wstępie pracy, w drugim akapicie, wyjaśnia Pani od kiedy zaczął funkcjonować termin „bezpieczeństwo”. Z tych słów nie wynika jednak, kiedy się to stało. Proszę więc o bliższe i konkretne określenie od kiedy zaczął funkcjonować ów termin.
2. W wielu miejscach pracy używa Pani dowolnie, żeby nie powiedzieć niefrasobliwie, wyrażen typu: „obiekty kluczowe dla bezpieczeństwa państwa”, „obiekty kluczowe dla państwa”, „obiekty podlegające obowiązkowej ochronie”, „obiekty zaliczane do infrastruktury krytycznej” (s. 12), „obiekt o istotnym znaczeniu dla gospodarki państwa” (s. 22), „infrastruktura >>wrażliwa<<” (s. 29), „obiekt szczególnie ważny dla bezpieczeństwa państwa, w tym obronności”, „obiekt szczególnie ważny dla bezpieczeństwa i obronności państwa” (s. 33), „obiekty szczególnie istotne dla bezpieczeństwa i obronności państwa”, „infrastruktura krytyczna, chroniona obowiązkowo oraz ta podlegająca obowiązkowej ochronie” oraz „obiekty, które nie stanowią infrastruktury krytycznej, lecz zostały zakwalifikowane jako kluczowe dla bezpieczeństwa” (s. 41) oraz „obiekty istotne dla funkcjonowania państwa” (s. 204). Proszę o wyjaśnienie znaczenia tych wyrażen oraz omówienie wzajem zależności między nimi.
3. Proszę określić, w jakim stopniu dorobek innych przedstawicieli *nauk o bezpieczeństwie* i innych dyscyplin naukowych przyczynił się do osiągnięcia przedstawionych w dysertacji wyników badań?

4. Końcowa konkluzja i ocena

Ja, niżej podpisany stwierdzam, że recenzowana rozprawa doktorska Pani mgr. Aliny Wołoch spełnia warunki określone w art. 187 Ustawy i wnioskuję do Rady Dyscypliny Nauki o Bezpieczeństwie Akademii WSB w Dąbrowie Górniczej o dopuszczenie Pani mgr Aliny Wołoch do dalszych etapów postępowania w sprawie nadania stopnia doktora w dziedzinie nauki społecznych w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie.

